

วิธีการแข่งขันของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในระดับเทศบาลตำบล
อำเภอนิคมนพัฒนา จังหวัดระยอง

**Competitive Patterns of Political Interest Groups at the Tambol Municipal Level in
Nikomattana District, Rayong Province**

ฉัตรชัย เล็กบุญแถม และอดิพร เกิดเรือง

Chatchai Lekboontham and Atiporn Gerduang

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยชินวัตร

Doctor of Public Administration Program, Shinawatra University

Received: July 5, 2018

Revised: September 16, 2019

Accepted: August 3, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาวิธีการแข่งขันของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในระดับเทศบาลตำบล อำเภอนิคมนพัฒนา จังหวัดระยอง (2) ศึกษาการใช้เครื่องมือของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในระดับเทศบาลตำบล อำเภอนิคมนพัฒนา จังหวัดระยอง (3) เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายในการศึกษารูปแบบและวิธีการการแข่งขันทางการเมืองท้องถิ่นที่ดี ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มพ่อค้า/แม่ค้า และกลุ่มข้าราชการในพื้นที่เทศบาลตำบลมะขามคู่ เทศบาลตำบลมาบข่า และเทศบาลตำบลมาบข่าพัฒนา อำเภอนิคมนพัฒนา จังหวัดระยอง จำนวน 110 คน ใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มรายย่อย (Focus Group) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มตัวอย่าง ทำการรวบรวม และแยกวิเคราะห์แต่ละประเด็นตามความเห็นของแต่ละกลุ่ม โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัย พบว่า วิธีการของกลุ่มผลประโยชน์ที่นำมาใช้ในการแข่งขันทางการเมืองที่ชนะการเลือกตั้ง คือ (1) มีนโยบายที่ชัดเจนของการเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมในพื้นที่ (2) รูปแบบ และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในเขตพื้นที่ของกลุ่มนักการเมืองที่ชนะ และแพ้การเลือกตั้ง ปัจจัยที่มีอิทธิพล คือ (3) การสร้างสัมพันธภาพในการเข้าไปมีส่วนร่วม บทบาทของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ของประชาชนในการสนับสนุนของกลุ่มนักการเมืองที่ชนะ และกลุ่มนักการเมืองที่แพ้การเลือกตั้ง พบว่า กลุ่มนักการเมืองที่ชนะการเลือกตั้ง มีเหตุผลมาจากการเข้าถึงประชาชน ส่วนกลุ่มนักการเมืองที่แพ้การเลือกตั้ง พบว่า การสนับสนุนและช่วยเหลือในการหาเสียงเลือกตั้งในฐานะเป็นตัวแทนของชาวบ้านไม่มากนัก (4) บทบาทความสำคัญของคุณสมบัติ และนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง พบว่า มีความเห็นที่แตกต่างกันโดยแต่ละกลุ่ม บางส่วนให้ความสนใจต่อนโยบายมากกว่า และ (5) ผลจากบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในเขตพื้นที่เทศบาล ส่งผลบวกมากกว่าผลลบ เนื่องจากกลุ่มผลประโยชน์ในพื้นที่ มีการแข่งขันเข้าพบชาวบ้าน เข้าร่วมกิจกรรมให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ของชุมชนในพื้นที่

คำสำคัญ: รูปแบบและวิธีการแข่งขัน, กลุ่มผลประโยชน์, การเมืองระดับท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this qualitative research were to study (1) the competitive patterns of political interest groups at Tambol Municipal level (2) to study the use of the tools which political interest groups used in political competition at Tambol municipal level. The population and sample were community leaders, housewives' group, elderly group, merchants a raders groups and government officials in Tambol Municipality, Tambol Mab, and the municipality of Mabaka, as well as 110 people in Rayong. Using the focus group to collect data from in-depth interviews and analyzing each issue according to the opinion of each group as well as using content analysis, the results of the research are as follows: F form and Method - the benefit groups were examined in political competition at the municipal level. The factors that make the politicians win the current election and to succeed in the elections were about having a clear policy and by continuing participation in the area (3) factors influencing the role of public organizations in the support of the winning politicians. And politicians who lost the election found that the local politicians were supported. There are reasons for reaching the public. The politicians who lost the election found that support and assistance in the election campaign as a representative of the villagers is not very (4) factors that influence the important role of the property. And the policy of the candidates found that there are different opinions, some groups pay more attention to the policy, and (5) the effect of the role of the political interests. In the municipal area, the role of political interests in the area is more positive than negative.

Keywords: style and method of competition, benefit group, local politics

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือการปกครองท้องถิ่น เป็นรูปแบบการปกครองที่จำเป็นและมีความสำคัญในทางการเมืองการปกครองของชุมชนต่าง ๆ เฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มีการปกครองระบบประชาธิปไตย ซึ่งกล่าวในทางทฤษฎี และแนวความคิดทางปกครอง จะเห็นได้ว่ารัฐบาลซึ่งเป็นกลไกในการบริหารการปกครองของรัฐนั้นย่อมมีภาระหน้าที่อย่างมากมายในการบริหารประเทศให้ประชาชนได้รับความสุข ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต (Will Being) อีกทั้งความมั่นคงแห่งชาติทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (National Security) แต่ย่อมเป็นไปได้ที่รัฐบาลจะดูแลและบริหารจัดการให้กับประชาชนได้ทั่วถึงทุกชุมชนของประเทศ เพราะอาจจะเกิดปัญหาเกี่ยวกับความล่าช้าในการดำเนินงาน การที่อาจจะไม่สนองตอบต่อความต้องการของแต่ละชุมชนได้ และรวมทั้งข้อจำกัด

เกี่ยวกับงบประมาณ (Budget) และตัวบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ดำเนินงานให้ทั่วถึงได้ เมื่อเป็นดังนี้ การลดภาระของรัฐบาล โดยการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เพื่อการสนองตอบต่อความต้องการของชุมชนให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และตรงกับความต้องการของชุมชนนั้น ๆ จึงเป็นผลให้การปกครองท้องถิ่นมีบทบาทและความสำคัญ สามารถสรุปได้ดังนี้ (1) เป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (2) ทำให้ประชาชนรู้จักท้องถิ่นการปกครองตนเอง (Self-Government) หัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ การปกครองตนเอง โดยเป็นการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง (3) เป็นการแบ่งเบานภาระของรัฐบาล เนื่องจากภารกิจของรัฐบาลมีมากมาย นับวันจะขยายเพิ่มขึ้นในขณะที่แต่ละท้องถิ่นย่อมมีปัญหาและความต้องการที่แตกต่าง การแบ่งเบา

ภาระดังกล่าว ทำให้มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการของรัฐบาล (4) สามารถสนองตอบความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ (5) เป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมือง และการบริหารของประเทศในอนาคต (6) ยึดหลักการกระจายอำนาจ ทำให้เกิดการพัฒนาระบบแบบพึ่งตนเองทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539, น. 28-29) จากยุคของโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการ การกำหนดเงื่อนไขการปฏิรูประบบราชการจึงเป็นกลไกสำคัญส่วนหนึ่งในการสร้างธรรมาภิบาล (Good Governance) โดยมีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการจัดบทบาทของภาครัฐให้เหมาะสมในสังคม ซึ่งรวมถึงการกระจายอำนาจหน้าที่ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสร้างระบบการตรวจสอบเพื่อความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของสาธารณะชนเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริต บทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นสามารถนำพา หรือยกระดับขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดบริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยทั่วไปผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการบริหารองค์กร เพราะผู้บริหารเป็นผู้กำหนดนโยบาย กำหนดจุดมุ่งหมาย วางแผน และกำหนดเป้าหมายตลอดจนวิธีการดำเนินงาน เปรียบเสมือนเข็มทิศนำทางเพื่อให้การบริหารองค์กรบรรลุผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายของรัฐ และจะต้องรับผิดชอบในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ มีส่วนรับผิดชอบ (สัญญา เคนาภูมิ, 2557, น. 49-51) ซึ่งเทศบาลตำบล ถือได้ว่าเป็นรูปแบบของการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่มีความใกล้ชิดกับพี่น้องประชาชนในพื้นที่ ดังนั้น ในเรื่องของการเลือกตั้งตัวแทนเพื่อมาทำหน้าที่ผู้บริหารของเทศบาลนั้น จะต้องเกิดการแข่งขันกันสูงมาก เพราะเกี่ยวข้องกับเรื่องผลประโยชน์อันมหาศาลที่จะตามมาอย่างแน่นอน เนื่องจากผู้บริหารเทศบาลนั้นจะต้องเป็นผู้เข้ามาบริหารงบประมาณของทางราชการส่วนท้องถิ่นในแต่ละปี ซึ่งประชาชนในพื้นที่เทศบาลจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจจากผลงานที่ปฏิบัติตน หรือการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นที่ผ่านมา และนักการเมืองท้องถิ่นจะต้องสรรหากลยุทธ์ต่าง ๆ ในการรณรงค์เพื่อหาเสียงสนับสนุน และวิธีการเอาใจคะแนนเสียงของตนเป็นอย่างดี จะต้องสร้างความต่อเนื่องของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในแนวทางการเมืองส่วนท้องถิ่น และสืบทอด

ต่อในระดับประเทศในอนาคต ดังนั้น กลุ่มผลประโยชน์จึงมีความสำคัญต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะประชาชนมีสิทธิในการเลือกผู้ปกครองของตน มีสิทธิและเสรีในการแสดงออก การรวมกลุ่มหรือการจัดตั้งของกลุ่มตนเอง กลุ่มผลประโยชน์จะเป็นตัวเชื่อมที่สำคัญระหว่างพรรคการเมือง กลุ่มการเมือง และประชาชนเป็นสื่อกลางให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของภาครัฐ และให้ภาคประชาชนในการเรียกร้องความต้องการของตนสู่ภาครัฐ เมื่อวิเคราะห์ลักษณะความสัมพันธ์ภายในของกลุ่มการเมืองได้พบว่า มีความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์แบบจารีตเครือญาติ พวกพ้อง ซึ่งจะช่วยให้มีการรวมตัวของกลุ่มได้มากขึ้น โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวจะเกิดจากความไว้นื้อเชื่อใจกัน ทำให้เกิดการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น และความเป็นเครือญาติจะส่งผลให้กลุ่มการเมืองสามารถรวมตัวกันได้ง่ายขึ้น จึงเรียกรวมกลุ่มการเมืองเช่นนี้ว่า กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ในขณะที่เดียวกันการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ภายในกลุ่มผลประโยชน์ จะเป็นกระบวนการที่กระทำโดยกลุ่มธุรกิจที่ได้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบของเทศบาล และมีความสัมพันธ์ส่วนตัวยกต่างหากซึ่งกันมาก่อน แล้วจึงมีการชักชวนสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มการเมือง ซึ่งเป็นการดำเนินการบนฐานของความสัมพันธ์ส่วนตัวและบนวัตถุประสงค์เพื่อการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางธุรกิจเป็นสำคัญด้วย วัตถุประสงค์ที่จะขยายฐานทางการเมืองของตนออกไปเพื่อผลประโยชน์ทั้งในทางธุรกิจ และทางการเมือง จะพบว่า กลุ่มการเมืองมีแนวโน้มที่จะสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ในจังหวัดเดียวกัน ทั้งนี้ปรากฏการณ์หนึ่งที่พบเห็นได้ชัดคือการสร้างความต่อเนื่องของเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ทางการเมือง ผ่านการส่งคนในครอบครัวเข้าปูลงสมัครรับเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพราะฐานคะแนนเสียงของท้องถิ่นเป็นปัจจัยชี้วัดผลการเลือกตั้งความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างในการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล ตามที่ลิตซิท ซีรเวคิน (2550, น. 89) กล่าวไว้ว่า ระบบอุปถัมภ์ หรือที่เรียกในภาษาอังกฤษว่า The patron-client system เป็นระบบที่อยู่ในสังคมจารีตนิยม ซึ่งได้แก่ ประเทศจีน, ประเทศอินเดีย, ประเทศไทย, ประเทศอินโดนีเซีย ฯลฯ ซึ่งเกิดจากความเลื่อมล้ำของ

มนุษย์ในแง่ทรัพย์สินสถานะ และอำนาจ (Wealth, Status and Power) แต่ยังมีอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งได้แก่ จิตใจ ศีลธรรมและจริยธรรมผู้อุปถัมภ์ Patron จะเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะเอื้ออำนวยประโยชน์ได้ทั้งในอำนาจทางการเมือง ตำแหน่งหน้าที่ราชการ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สถานะทางสังคมและสำหรับบางกรณีผู้อุปถัมภ์คือบุคคลที่เป็นที่เคารพนับถือในคุณงามความดี สามารถให้ความรู้สึกที่ดีกับผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์มีลักษณะคล้ายผู้นำทางจิตวิญญาณ ส่วนผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ต้องอาศัยผู้อุปถัมภ์เพื่อผลประโยชน์ดังกล่าว รวมทั้งส่วนที่เป็นบวกในทางจิตใจ เป็นทั้งที่พึ่งในทางวัตถุและในทางจิตใจ ในกรณีของสังคมไทยนั้น ผู้อุปถัมภ์จะต้องเป็นผู้มีบารมี ซึ่งหมายความว่า คือ การเป็นที่ยอมรับว่ามีลักษณะความเป็นผู้นำ สามารถอุปถัมภ์ผู้ตามได้ ขณะเดียวกันผู้ตามก็หวังพึ่งผู้อุปถัมภ์ ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งกรณีทางจิตใจด้วย ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การที่นโยบายสาธารณะไปปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐ มักเกิดปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว (วรเดช จันทรศร, 2543, น. 18) ซึ่งบางกรณีก็เกิดความล้มเหลวหรือไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้สูญเสียงบประมาณ เวลา และสิ้นเปลืองบุคลากรที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานนั้น ๆ อันเกิดมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ปัญหาความไม่ชัดเจนของตัวนโยบาย ความสามารถของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ กำลังบุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน งบประมาณไม่เพียงพอและการสื่อสารระหว่างองค์กร เป็นต้น (วรเดช จันทรศร, 2556, น. 135-146) ด้วยเหตุดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการแข่งขันของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองท้องถิ่น ที่นำมาใช้ในการแข่งขันในพื้นที่ระดับเทศบาลตำบลเลือกตั้ง ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของรูปแบบและวิธีการการแข่งขันทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าวว่ามีรูปแบบและวิธีการอย่างไรบ้าง ที่ได้นำพา กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองท้องถิ่นสามารถเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองในระดับท้องถิ่นได้ มีรูปแบบและวิธีการใดบ้างที่ทำให้ชาวบ้านยอมรับ หรือใช้ระบบอะไรเข้ามาเป็นรูปแบบและวิธีการในการแข่งขันการเมืองที่สามารถดำรงตำแหน่งได้นาน หรือโครงสร้างวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมเชิงอุปถัมภ์เข้ามาเกี่ยวข้อง อันเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ของกลุ่มผลประโยชน์ที่เอื้อให้

ชาวบ้านเข้ามารับค่าตอบแทนและยังเป็นเงื่อนไขที่จะคอยเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายฐานเสียงทางการเมืองของผู้นำในระดับท้องถิ่น หรือไม่ว่าอย่างไร ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นกรอบในการวิจัยโดยกำหนดลักษณะ รูปแบบ เทคนิค กลไก และวิธีการหาเสียงของกลุ่มผลประโยชน์ เป็นแบบของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่มีกับชาวบ้าน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์แบบเครือญาติระหว่างคนในชุมชนเดียวกันและผลประโยชน์ของเครือญาติ พี่น้อง เพื่อนบ้าน คนใกล้ชิดสนิทสนมในท้องถิ่น และการแบ่งปันผลประโยชน์ แก่ชาวบ้านสร้างฝัก สร้างฝ่าย แบ่งเป็นกลุ่ม เป็นขั้วตามสายความสัมพันธ์กลุ่มผลประโยชน์ หรือไม่ว่าอย่างไร นำมาเป็นรูปแบบและวิธีการของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการการแข่งขันของกลุ่มผลประโยชน์ที่นำมาเป็นวิธีการในการแข่งขันทางการเมืองท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินคมพัฒนา จังหวัดระยอง ศึกษาเฉพาะเทศบาลตำบลมาบข่า เทศบาลตำบลมาบข่าพัฒนา และเทศบาลตำบลมะขามคู่
2. เพื่อศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในอำเภอเนินคมพัฒนา จังหวัดระยอง ศึกษาเฉพาะเทศบาลตำบลมาบข่า เทศบาลตำบลมาบข่าพัฒนา และเทศบาลตำบลมะขามคู่
3. เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายในการศึกษารูปแบบและวิธีการของการแข่งขันทางการเมืองท้องถิ่นที่ดีและเป็นทางเลือกให้กับประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นครั้งต่อไป

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ หลักการคือความสัมพันธ์เป็นการส่วนตัวระหว่างบุคคลสองคน ความสัมพันธ์นี้จะมีลักษณะเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งมีได้แยกออกจากกัน กล่าวคือ มิได้ตกลงกันเป็นสัญญาในการที่จะร่วมมือในทางใดทางหนึ่ง แต่ก็ไม่สามารถตัดขาดจากความสัมพันธ์ได้ เพราะเหตุนี้ว่ามีหนี้บุญคุณติดอยู่เสมอ กฎของความกตัญญูทดแทน หรือ Generalized Norm of Reciprocity ที่เป็นตัวช่วยให้ความสัมพันธ์เช่นนี้คงอยู่เป็นเวลานาน บางทีอยู่หลายชั่วอายุคนได้ (ประวิณ แจ่มศักดิ์, 2536, น. 42) ดังนั้น ในแต่ละหมู่บ้านเมื่อมีการจัดการเลือกตั้งขึ้น

ผู้นำแต่ละคนซึ่งมีสายสัมพันธ์กับนักการเมืองหรือพรรคการเมืองต่างก็เสนอคนเป็นหัวคะแนนให้กับผู้สมัครคนนั้น ๆ โดยปกติผู้สมัครมักจะเลือกบุคคลที่มีตำแหน่งเป็นทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครูเป็นหัวคะแนน การยอมรับอำนาจนำไปสู่การเชื่อถือในอำนาจบารมี ซึ่งจะนำไปสู่ผู้นำบารมีหรือผู้ที่ผู้นำต้องมีบารมีทางการเมือง ซึ่งความหมายของ บารมี คือ อำนาจบารมีที่เกิดขึ้นได้ในสองกรณี (ลิขิต ธีรเวคิน, 2539, น. 35) (1) บารมีที่ติดอยู่กับสถาบัน ได้แก่ ตำแหน่งที่มีอำนาจเกียรติยศและความยอมรับคนอยู่ใน ตำแหน่งดังกล่าว จะเริ่มมีบารมีเกิดขึ้นทีละเล็กละน้อยจนถึงจุด ๆ หนึ่งอาจกลายเป็นบารมีติดตัว และ (2) บารมีที่เกิดจากตัวบุคคลจากคุณสมบัติบางประการ จนทำให้บุคคลนั้นสะสมบารมีไว้มากพอจนมีโอกาสได้รับตำแหน่งสำคัญทางการเมือง ซึ่งอकिन รพีพัฒน์ (2546, น. 33-39) ได้กล่าวว่า ระบบอุปถัมภ์เป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งของสังคมไทย เนื่องจากเป็นสังคมที่มีการกำหนดสถานภาพของบุคคลลดหลั่นจากบนลงมาสู่ล่าง คือ สังคมไทยเป็นสังคมที่มีโครงสร้างความแตกต่างระหว่างฐานะ ตำแหน่ง ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์ที่มีฐานะตำแหน่งสูงกว่า นอกจากนี้ระบบอุปถัมภ์ยังเป็นผลมาจากความเชื่อของสังคมไทยในเรื่องบุญ กรรม และเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ เช่น ความเชื่อที่ว่าผู้ที่เกิดมาท่ามกลางเงินทองทรัพย์สิน อำนาจ วาสนา เป็นเพราะกรรมที่ทำไว้แต่ปางก่อน คนเราเกิดมาไม่เท่าเทียมกันด้วยเหตุที่บุญบารมีที่ได้สะสมไว้แต่ชาติปางก่อน เมื่อมีการยึดถือความแตกต่างในระดับสูง - ต่ำ ของฐานะตำแหน่งเป็นหลัก เราจึงพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่แตกต่างกันในฐานะ ตำแหน่ง เป็นแบบที่มีความสำคัญยิ่งในการจัดระเบียบสังคมในด้านพฤติกรรมความสัมพันธ์ที่สำคัญและเห็นได้ง่ายที่สุดคือความสัมพันธ์แบบผู้ใหญ่ ผู้น้อย หรือความสัมพันธ์แบบลูกพี่ - ลูกน้อง เป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนฐานความไม่เสมอภาคในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ไม่ว่าผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมก็ตาม ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้ เราเรียกว่า ความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ นอกจากนี้ในระบบราชการระบบการเมืองหรือแม้แต่ในระดับองค์กรเล็ก ๆ ระดับเอกชนทั่วไปจะพบว่ามีการเล่นพรรคเล่นพวก เป็นสิ่งที่ยังไม่อาจแยกออกจากระบบต่าง ๆ ของสังคมไทยได้ตราบดีที่ลักษณะความสัมพันธ์แบบส่วนตัวยังคงมีอิทธิพลต่อสังคม

ไทยเช่นในปัจจุบันบุคคลย่อมเล็งเห็นความสำคัญของการมีเพื่อน และใช้ประโยชน์จากความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในหมู่เพื่อนฝูงและพวกพ้อง การที่บุคคลจะสามารถมีอำนาจมากขึ้น ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์และพวกพ้องเป็นบริวารมากขึ้นตามไปด้วย ขณะเดียวกันการใช้อำนาจที่ตนมีอยู่คอยดูแลให้ความช่วยเหลือต่อเพื่อนและพวกพ้องเป็นการตอบแทนซึ่งกันและกัน

Blau (1964) อธิบายไว้ใน Exchange and Power in Social Life ว่าลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์นั้นเป็นลักษณะของความร่วมมือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ความร่วมมือเกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างมนุษย์ในสังคมนั้น สามารถอธิบายได้ว่าเป็นพฤติกรรมของความสัมพันธ์ที่มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ (Exchange of Reciprocity) เมื่อใดก็ตามที่คน ๆ หนึ่งหยิบยื่นความช่วยเหลือแก่บุคคลอื่น เมื่อนั้นเขาจะมีข้อผูกมัดกับบุคคลที่เขาได้ให้ความช่วยเหลือไป ไม่ว่าใครจะตอบแทนความช่วยเหลือของเขาอย่างไรบ้าง เป็น “การตอบแทนแลกเปลี่ยนแบบหมูไปโกมา” ความช่วยเหลือที่ได้รับในที่นี้ไม่จำเป็นจะต้องเป็นการตอบแทนในสิ่งเดียวกันหรือเป็นเงินตราเสมอไป บางครั้งการแสดงความรู้สึกว่าเป็นหนี้บุญคุณก็อาจใช้เป็นการแลกเปลี่ยนกับความช่วยเหลือที่เค้านต้องการจากผู้อื่นได้ และยังคงกล่าวได้ว่า ฝ่ายให้ความช่วยเหลือมักไม่ค่อยได้รับความสำนึกในบุญคุณมาเป็นข้อแลกเปลี่ยน เพราะผู้เป็นฝ่ายให้ความช่วยเหลือมักจะมีความรู้สึกว่า “ความสำนึกในบุญคุณ” ของผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือจากเขาไปนั้น เป็นสิ่งตอบแทนที่ไม่คุ้มค่าของเวลาและการลงทุนในสิ่งอื่น ๆ ที่เขาได้เสียไป

2. แนวคิดระบบคุณธรรม หรือ (Merit system) เกิดจากการที่ผู้ปกครองได้อาศัยอำนาจสิทธิขาดประกอบหลักธรรมของผู้บังคับบัญชาแต่ละคน ซึ่งนำไปสู่การบริหารงานเพื่อประโยชน์ของคนเพียงจำพวกใดจำพวกหนึ่งรวมไปถึงการใช้อำนาจ เกิดความไม่มั่นคง และไร้ประสิทธิภาพ ซึ่งการจัดการบริหารงานบุคคลตามระบบคุณธรรม มีความมุ่งหมายที่จะให้ข้าราชการได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรัฐในการใช้อำนาจบริหารเพื่อประโยชน์ของประชาชน โดยการบริหารงานบุคคลโดยยึดหลักระบบคุณธรรมนั้นมีแนวคิดที่ยึดเป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติ 4 ประการคือ (1) หลักความเสมอภาค Equality เป็นการเปิดโอกาสให้

ผู้มีคุณสมบัติทุกคน Open to all ให้โอกาสแก่ผู้มีสิทธิ์อย่างเท่าเทียมกัน หน้าที่ ความรับผิดชอบอย่างเดียวกันจะต้องได้รับคำตอบแทนที่เท่ากัน ได้รับการปฏิบัติอย่างเดียวกันโดยไม่คำนึงถึงภูมิหลัง ชาติตระกูล เพศ ผิวพรรณ หรือญาติใคร นามสกุลใหญ่โตขนาดไหน ฯลฯ ถ้ามีความสามารถ บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกัน (2) หลักความสามารถ Competence หมายถึง การยึดหลักความรู้ความสามารถของบุคคลเป็นสำคัญ พยายามหาทางคัดเลือกให้ได้ผู้มีความรู้ ความสามารถที่เหมาะสมกับตำแหน่งงาน โดยให้ผู้มีความรู้ ความสามารถมาสมัครให้ได้มากที่สุด หาวิธีการที่เหมาะสมมาทำการคัดเลือก การโยกย้าย การเลื่อนตำแหน่งต้องคำนึงถึงหลักความสามารถของบุคคลเป็นสำคัญ (3) หลักความมั่นคง Security หมายถึง หน่วยงานพยายามทำให้ทุกคนที่เข้ามาอยู่กับหน่วยงานมีความมั่นคงในชีวิต ทั้งในเรื่องอาชีพของการทำงาน เงินเดือน สวัสดิการ และประโยชน์เกื้อกูลอื่น ๆ ประกันมิให้ถูกกลั่นแกล้ง หรือถูกออกจากราชการ โดยไม่มีความผิด เช่น การจ่ายค่าตอบแทนตามค่าของความสามารถหรือผลของงาน เพื่อให้ทุกคนในหน่วยงานรู้สึกว่าคุณมีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถให้เติบโตก้าวหน้า ในหน้าที่การงาน ทุกคนก็จะทุ่มเททำงานให้กับหน่วยงาน และ (4) หลักความเป็นกลางในทางการเมือง Political Neutrality หมายถึง ผู้บริหารหน่วยงานทำหน้าที่ในการดูแล และผดุงระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคล ให้ปลอดจากอิทธิพลทางการเมือง (ทั้งภายนอกและภายใน) อิทธิพลอำนาจมืดหรือผู้ที่สามารถให้คุณให้โทษได้ และข้าราชการประจำจะต้องปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลอย่างเต็มความรู้ความสามารถ ต้องไม่กระทำการให้ตกอยู่ภายใต้อาณัติหรืออิทธิพลของการพรรคการเมือง (ธนธัช ขุนเมือง, 2555, น. 1-3)

3. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มที่มีอิทธิพลอยู่ในพื้นที่ Duverger (1972, p. 102) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์ไว้ว่า “กลุ่มผลประโยชน์ไม่มีบทบาทโดยตรงในการแสวงหาอำนาจ แม้ว่าจะมีอิทธิพลต่อศูนย์อำนาจ แต่ก็อยู่ภายนอกศูนย์อำนาจ พยายามที่จะโน้มน้าวบุคคลที่มีอำนาจ แต่ไม่พยายามที่จะเสนอกลุ่มของตนเองเข้ามาเพื่อครอบครองอำนาจแทนอย่างเป็นทางการ” ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ จันทนา สุทธิจारी (2549, น. 13-21) ที่กล่าวว่า กลุ่มผลประโยชน์ไม่ใช่องค์การทางการเมือง กิจกรรมเกิดขึ้นเพื่อผลักดัน

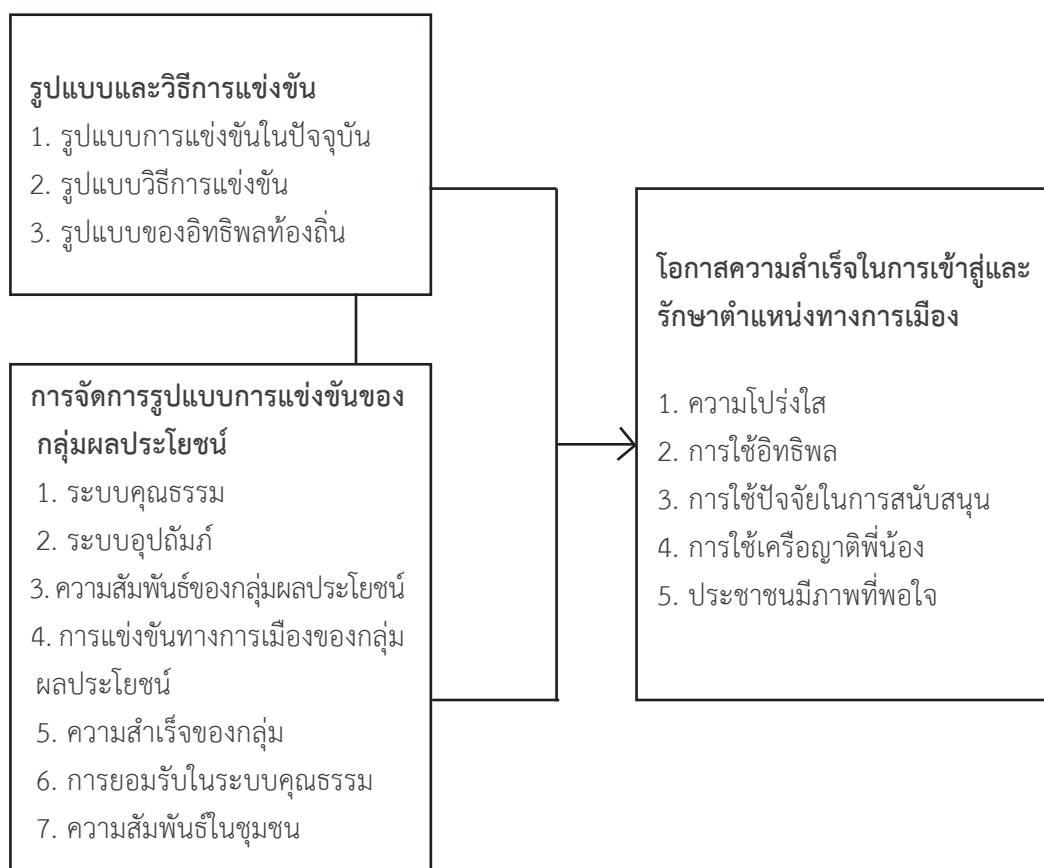
ด้านการเมือง ไม่ใช่กิจกรรมที่สำคัญที่สุดของกลุ่มผลประโยชน์ แต่กลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่มสามารถทำตนเป็นกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองได้ในบางสถานการณ์ หากมีเงื่อนไขบางอย่างเอื้ออำนวย เช่น ความใกล้ชิดกับศูนย์อำนาจทางการเมือง คุณสมบัติของสมาชิก ฐานการเงินของสมาชิกกลุ่ม หรือสมาชิกกลุ่มบางคนก้าวล่วงเข้าไปมีอำนาจในระบบการเมือง ก็อาจจะส่งผลให้กลุ่มผลประโยชน์นั้นกลายเป็นกลุ่มอิทธิพลทางการเมือง เมื่อมีอิทธิพลมากขึ้น กลุ่มอิทธิพลดังกล่าว ก็อาจจะมีการพัฒนานำไปสู่การเป็นกลุ่มการเมืองที่เป็นทางการ หรือเป็นพรรคการเมือง ที่ถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งในการเมืองระดับท้องถิ่น และการเมืองระดับประเทศได้ วูดตัน (Wootton, 1970) กล่าวว่า กลุ่มผลประโยชน์เป็นองค์กรที่แสวงหาอิทธิพลเหนือนโยบายสาธารณะ (Public Policy) แต่ในขณะเดียวกันก็จะปฏิเสธที่จะรับผิดชอบกิจการสาธารณะหรือปฏิเสธที่จะรับผิดชอบต่อ การเรียกร้องของกลุ่มผลประโยชน์ หากได้กระทำการเรียกร้องข้อเสนอของตน โดยผ่านสถาบันใด ๆ ของรัฐบาล กลุ่มผลประโยชน์นั้นก็จะกลายเป็นกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง (Political interests group) และเมื่อใดกลุ่มผลประโยชน์ได้ปฏิบัติการในระดับการเมืองกลุ่มนี้จะเรียกว่ากลุ่มผลักดัน (Pressure Group) และนอกจากนี้คำกล่าวของ Mahler (1995, p. 143) ระบุว่า การที่คนมารวมกันโดยรับรู้เข้าใจว่านั่นคือ ผลประโยชน์ของพวกเขาที่ต้องทำ กลุ่มผลประโยชน์จึงเป็นไปยังทฤษฎีพหุนิยม ที่เชื่อว่าปัจเจกชนมารวมกลุ่มกันเพราะพวกเขาคิดว่า พวกเขาจะเป็นตัวแทนที่ดีกว่าและมีอิทธิพลทางการเมืองได้มากกว่าในการทำอะไรคนเดียว Truman (1955, p. 37) ได้ให้ความหมายของคำว่า กลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง กลุ่มต่าง ๆ ซึ่งมีทัศนคติพื้นฐานร่วมกันในการเรียกร้องสิทธิเหนืออื่น ๆ ในสังคม เพื่อความมั่นคงดำรงไว้หรือส่งเสริมเพิ่มพูนแบบพฤติกรรมซึ่งทำให้ปรากฏอยู่ด้วยทัศนคติร่วมกัน แต่ถ้าเพียงเรียกร้องผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ก็ยังไม่ถือว่าเป็นพฤติกรรมทางการเมือง แต่ถ้ากลุ่มผลประโยชน์ไปเรียกร้องเอากับสถานรัฐบาลเมื่อไร กลุ่มเหล่านี้จะกลายเป็นกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง และสมพงษ์ ชูมาก (2548, น. 1) ยังกล่าวไว้ว่า กลุ่มผลประโยชน์ ยังหมายรวมถึงกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม เช่น กลุ่มกรรมกร กลุ่มลูกจ้าง กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวนวน สมาคมและกระบวนกรต่าง ๆ เป็นต้น

ซึ่งกลุ่มเหล่านี้จะมีบทบาทในการบีบบังคับทางการเมืองต่อฝ่ายปกครอง ตามแต่ลักษณะกลุ่มและตามสถานการณ์ทางการเมือง

4. แนวคิดทฤษฎีความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ นั้น วรเดช จันทรศร (2556, น. 130) กล่าวว่าไว้วางนโยบายสาธารณะ ถือเป็นกลไกหลักสำคัญในการดำเนินงานของรัฐบาล และหน่วยงานภาครัฐทุกแห่ง ด้วยเหตุที่นโยบายสาธารณะเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐบาลจัดทำขึ้นหรือกำหนดขึ้น เพื่อเจตนาในการแก้ไขปัญหาทั้งระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ผ่านมาประสบผลสำเร็จเพียงส่วนน้อย และยังมีนโยบายอีกจำนวนมากที่ยังไม่สามารถดำเนินการต่อให้สำเร็จได้ ซึ่งสาเหตุหลักของความล้มเหลวดังกล่าวมาจากปัญหาด้านการขาดองค์ความรู้ทางวิชาการที่สมบูรณ์ และปัญหาด้านความร่วมมือและการยอมรับของผู้ปฏิบัติงาน องค์ประกอบที่ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติ และเกิดประสิทธิผลประกอบด้วย (1) เครื่องมือทางนโยบาย หรือเรียกว่า เครื่องมือสำหรับการปกครอง หมายถึง เครื่องมือหรือวิถีทาง ที่รัฐบาลใช้ในการลงมือปฏิบัตินโยบาย เพราะในกระบวนการนโยบาย รัฐบาลไม่เพียงเป็นผู้ดำเนินการตัดสินใจในเรื่องนโยบายเท่านั้น หากแต่ยังเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ การตัดสินใจนโยบายนั้น ๆ ผ่านกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งมี 2 แบบ คือ เครื่องมือที่เป็นกฎระเบียบของรัฐบาล และเครื่องมือที่ไม่ได้เป็นกฎระเบียบของรัฐบาล (1.1) เครื่องมือที่เป็นกฎระเบียบของรัฐบาล คือ สิ่งที่รัฐบาลกำหนดกลุ่มเป้าหมายของกฎระเบียบ ต้องให้การยอมรับกฎระเบียบ และเมื่อกลุ่มดังกล่าวไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบได้ก็จะได้รับการลงโทษ กฎ ระเบียบ อาจเป็นกฎหมาย หรือกฎกระทรวง หรือกำหนดของหน่วยงานฝ่ายบริหารก็ได้ ข้อดีของเครื่องมือที่เป็นกฎระเบียบคือความประหยัดจากการใช้เครื่องมือเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้เครื่องมืออื่นซึ่งอาจจะต้องมีค่าใช้จ่าย แต่การใช้กฎ ระเบียบเป็นเครื่องมือไม่จำเป็นต้องมี

ข้อมูลมากนัก และสามารถปรับใช้ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว แต่ข้อเสียของเครื่องมือนี้คือไม่ก่อให้เกิดความยืดหยุ่น และทำให้ขาดการพิจารณาสถานการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งอาจจะแตกต่างกันออกไป (1.2) เครื่องมือที่ไม่ได้เป็นกฎระเบียบของรัฐบาล คือ ครอบครัวยุทธศาสตร์ และอาสาสมัคร (2) นโยบายสาธารณะที่ดี คือ นโยบายที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนโดยส่วนรวม โดยเฉพาะจะต้องมีกลไกบริหารของภาครัฐที่ดี (Good Governance) หรือสังคมแบบประชาธิปไตยหรือธรรมรัฐ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ดังนั้นกระบวนการดังกล่าวอาจจะเกิดขึ้นจากการผลักดันของสังคมเมื่อเกิดปัญหา เพื่อให้รัฐเห็นความสำคัญและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นต่อประชาชน และนำหลักการบริหารบ้านเมืองที่ดีมาใช้ในการดำเนินนโยบาย (3) หน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ หน่วยงาน หรือองค์กรที่มีหน้าที่ในการนำนโยบายไปปฏิบัติอาจมีเพียงหน่วยงานเดียวหรือมากกว่านั้น ทั้งนี้ในการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ต่อกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับสถานะของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ปฏิบัติสามารถทำได้สองรูปแบบ คือ การพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบภายในหน่วยงาน (Inter-organizational Relation) และการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ และการสื่อสารระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทั้งสองรูปแบบต้องอาศัยการสื่อสารของข้อมูลและข่าวสารที่มีประสิทธิภาพและถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งกระบวนการแปลงสภาพของนโยบายให้กลายเป็นโครงการ แผนงาน และแนวทางปฏิบัติ โดยทั่วไปหน่วยงานประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ทั้งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ บุคลากร ทรัพยากรที่มีอยู่ โครงสร้างขององค์กร และที่เป็นนามธรรมได้แก่ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ค่านิยม และวัฒนธรรมองค์กร

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มองค์กรประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลมาบข่า เทศบาลตำบลมาบข่าพัฒนา และเทศบาลตำบลมะขามคู่ อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดระยอง จำนวน 3 เขตพื้นที่ ซึ่งจะประกอบไปด้วย 6 กลุ่มตัวอย่าง ของแต่ละพื้นที่ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชน (กำนันและผู้ใหญ่บ้าน) 2) กลุ่มผู้นำสตรี/แม่บ้าน 3) กลุ่มผู้สูงอายุ 4) กลุ่มเกษตรกร 5) กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า และ 6) กลุ่มข้าราชการในพื้นที่ จำนวน 110 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์กลุ่มรายย่อย (focus group) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มองค์กรประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลมะขามคู่, เทศบาลตำบลมาบข่า, เทศบาลตำบลมาบข่าพัฒนา จังหวัดระยอง โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย อายุ ตำแหน่งทางสังคม ระดับการศึกษา, ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ถาวรในพื้นที่

วิธีการและเครื่องมือของกลุ่มผลประโยชน์ที่นำมาใช้ในการแข่งขันทางการเมืองในเขตพื้นที่เทศบาลฯ โดยประเด็นในการสัมภาษณ์ประกอบไปด้วย

1) ท่านคิดว่าปัจจัยใดที่ทำให้กลุ่มนักการเมืองชนะการเลือกตั้งและกลุ่มนักการเมืองที่แพ้การเลือกตั้งในปัจจุบัน

2) ท่านคิดว่าปัจจัยใดในการสร้างค่านิยมของกลุ่มนักการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งและกลุ่มนักการเมืองที่แพ้การเลือกตั้งปัจจุบัน มีวิธีการในการสร้างความนิยม

จากประชาชนอย่างไรบ้าง

3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อลักษณะการต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ (3.1) ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในพื้นที่ ประเด็นในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย (3.1.1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลการสร้างสัมพันธภาพของกลุ่มนักการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งและกลุ่มนักการเมืองที่แพ้การเลือกตั้ง ปัจจุบันในการทำความรู้จักกับกลุ่มองค์กรประชาชนในชุมชนอย่างไรบ้าง (3.1.2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ บทบาทของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ของประชาชนในการสนับสนุนของกลุ่มนักการเมืองที่ชนะในการเลือกตั้งและกลุ่มนักการเมืองที่แพ้การเลือกตั้งอย่างไร (3.1.3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการให้ความสำคัญต่อคุณสมบัติ และนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และ (3.1.4) ปัจจัยที่มีอิทธิพลส่งผลต่อการให้ความสำคัญต่อกลุ่มการเมือง

4) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 110 คน มาทำการรวบรวม และแยกวิเคราะห์เป็นแต่ละประเด็น ตามความเห็นของแต่ละกลุ่มย่อย (focus group) และนำมาแยก ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จึงนำเสนอผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่กำหนดไว้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1) ศึกษาวิธีการแข่งขันของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในระดับเทศบาลตำบล อำเภอ นิคมพัฒนา จังหวัดระยอง พบว่า ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มนักการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งปัจจุบันที่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง มีดังนี้ 1) มีนโยบายที่ชัดเจน และตอบสนองความต้องการของชาวบ้านในพื้นที่ 2) เป็นคนในพื้นที่รู้และเข้าใจปัญหาเป็นอย่างดี เข้าร่วมกิจกรรมในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง 3) มีความเป็นเครือญาติกับคนในพื้นที่ และมี

ความสัมพันธ์อันดีตลอดมา 4) มีพรรคการเมืองระดับชาติให้การสนับสนุน ช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ส่วนวิธีการในการสร้างความนิยมจากประชาชนหรือเข้ามาช่วยเหลือ ส่งเสริมกิจกรรมของชุมชน ของ กลุ่มนักการเมืองที่ชนะการเลือกตั้ง ได้แก่ 1) การเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนต่อเนื่องเป็นประจำ 2) สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนทุกครั้ง 3) เข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญของชาติ ร่วมกับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ 4) สร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนและร่วมผลักดันกิจกรรมใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง 5) ไม่ยึดติดตัวตน เป็นกันเองกับชาวบ้านเหมือนญาติพี่น้อง ไม่แบ่งกลุ่มหรือประเภท โดยเฉพาะในเรื่องผลประโยชน์แอบแฝง 6) ปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนทุกภาคส่วนที่มีปัญหาในการดำเนินงาน และในส่วนของปัจจัยที่มีอิทธิพลส่งผลต่อลักษณะการต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มพ่อค้า/แม่ค้าและกลุ่มข้าราชการ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ลักษณะการต่อสู้ทางการเมืองระดับท้องถิ่นการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ จะเป็นไปในรูปแบบเข้าพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเรื่องตัวบุคคล บทบาททางการเมือง นโยบาย การปกป้องผลประโยชน์ตลอดจนในเรื่องของความสัมพันธ์โดยมีกลุ่มชาวบ้านคอยช่วยเหลือและช่วยอำนวยความสะดวก และต่างก็เร่งทำในเรื่องของประชานิยมของการแข่งขัน และเป็นไปในลักษณะของการลงพื้นที่หาเสียงใช้ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ ซึ่งต่างฝ่ายต่างให้เครือญาติและเพื่อน ๆ ช่วยเหลือเพื่อขอคะแนนเสียงจากพี่น้องประชาชนในพื้นที่ และที่สำคัญกลุ่มนักการเมือง ได้ใช้การประสานงานที่ดี เพื่อขอความช่วยเหลือจากนักการเมืองระดับประเทศเพื่อให้การสนับสนุน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ผลการวิจัย พบว่า

1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลการสร้างสัมพันธภาพของกลุ่มนักการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งและกลุ่มนักการเมืองที่แพ้การเลือกตั้งปัจจุบันในการทำความรู้จักกับกลุ่มองค์กรประชาชนในชุมชน พบว่า กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มพ่อค้า/แม่ค้าและกลุ่มข้าราชการ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า กลุ่มนักการเมืองระดับท้องถิ่นได้เข้ามาสร้างความสัมพันธ์ภาพ และได้เข้า

มาทำความรู้จักกับพี่น้องประชาชนและกลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่อยู่เป็นประจำและต่อเนื่อง การที่จะทำให้กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นชนะการเลือกตั้งได้นั้น จำเป็นจะต้องประกอบไปด้วย การเข้าไปมีส่วนร่วม การให้การสนับสนุน การสร้างความสัมพันธ์และการปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนทุกองค์กร ทุกกลุ่มที่อยู่ในเขตพื้นที่และอีกประการหนึ่งมีความจริงใจในการเข้าไปช่วยเหลือและการมีส่วนร่วมมีความต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการวางรากฐานทางด้านการมวลชน เนื่องจากเป็นคนในพื้นที่ และสร้างเสริมสิ่งที่เป็นประโยชน์กับพี่น้องในชุมชนเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นงานกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมทางสังคมในเขตพื้นที่ทุกครั้งเมื่อมีการจัดงานกลุ่มนักการเมืองระดับท้องถิ่นที่ได้รับการเลือกตั้งและไว้วางใจเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเข้าร่วมกิจกรรมไม่ขาดหรือถ้าหาไม่ได้มาด้วยตนเองก็จะส่งทีมงาน ตัวแทนเข้าร่วมทุกครั้งทำให้เกิดความไว้วางใจจากชาวบ้านในพื้นที่ ที่เห็นว่านักการเมืองให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้ และก็ถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมไปแล้วของนักการเมืองท้องถิ่นต้องปฏิบัติเพื่อสร้างความใกล้ชิดกับประชาชน ทำให้ได้รับความไว้วางใจและเป็นฐานเสียงในการเลือกตั้งครั้งต่อไปและอีกประการหนึ่งชาวบ้านถือว่านักการเมืองจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมทุกครั้งเมื่อมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนไม่ว่าจะเป็นทางการและไม่เป็นทางการก็ตามกลายเป็นวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นของพื้นที่นั้น ส่วนสาเหตุที่ทำให้กลุ่มนักการเมืองที่แพ้การเลือกตั้งมาจาก การขาดความร่วมมือ การขาดการมีส่วนร่วม การไม่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมต่าง ๆ การไม่ปกป้องผลประโยชน์ และการสร้างความสัมพันธ์ ที่เป็นมวลชนกับประชาชนทุกกลุ่ม ทุกองค์กรที่อยู่ในพื้นที่ นอกจากนั้นความจริงใจในการแก้ไขปัญหา การให้การสนับสนุนไม่มีความต่อเนื่องชัดเจน ทำให้ประชาชนมองเห็นถึงความเข้าใจและจริงใจในการทำหน้าที่รับประชาชน จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้แพ้การเลือกตั้ง เพราะขาดความจริงใจ ความเชื่อใจ ของประชาชนนั่นเอง

2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ของประชาชนในการสนับสนุนของกลุ่มนักการเมืองที่ชนะในการเลือกตั้งและกลุ่มนักการเมืองที่แพ้การเลือกตั้ง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มนักการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งมีความเห็นสอดคล้องกันว่ากลุ่มนักการเมืองระดับท้องถิ่นได้รับการสนับสนุน โดยจะสนับสนุนแนะนำเกือบทุกกลุ่ม

โดยมีเหตุผลจากการเข้าถึงประชาชนตลอดเวลา ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือประชาชนในกลุ่มต่าง ๆ สมัยที่ผ่านมาในการทำหน้าที่บริหารงานที่สามารถทำให้เห็นเป็นรูปธรรมทุกภาคส่วน จึงทำให้ส่วนใหญ่จะยึดในตัวบุคคลที่เป็นผู้นำทางการเมืองมากกว่า ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสมัยที่ผ่านมา จึงทำให้ชาวบ้านที่ได้รับผลประโยชน์จะให้การสนับสนุนในการหาเสียงและเรียกคะแนนเสียงด้วยความเต็มใจ ส่วนผู้นำหมู่บ้านในฐานะเป็นตัวแทนของชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้ามาให้การสนับสนุนได้เพราะต้องวางตัวเป็นกลางทางการเมือง ในกลุ่มนักการเมืองที่แพ้การเลือกตั้ง พบว่า การสนับสนุนและช่วยเหลือในการหาเสียงเลือกตั้งในฐานะเป็นตัวแทนของชาวบ้านไม่มากนัก เพียงแต่รับฟังรับรู้นโยบายและวิธีการหาเสียงเท่านั้น เพราะขาดความใกล้ชิดกับประชาชนไม่มีความคุ้นเคยผู้สมัครและความศรัทธาไม่มีจึงทำให้การสนับสนุนส่วนใหญ่มีน้อย ไม่ว่าจะเป็นการแนะนำบอกต่อผู้สมัคร ส่วนผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้ามาให้การสนับสนุนได้เพราะต้องวางตัวเป็นกลางทางการเมือง

3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทความสำคัญของคุณสมบัติ และนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มพ่อค้า/แม่ค้าและกลุ่มข้าราชการ พบว่า มีความเห็นที่แตกต่างกันโดยแต่ละกลุ่มบางส่วนให้ความสนใจต่อนโยบายมากกว่า เพราะเห็นว่านโยบายเป็นตัวบ่งบอกถึงแนวทางการพัฒนาชุมชนที่ชัดเจน ซึ่งหากมีนโยบายที่ดีย่อมทำให้ชาวบ้านเกิดความนิยมชมชอบได้ ขณะเดียวกันกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มพ่อค้า/แม่ค้า บางส่วนให้ความสำคัญกับตัวบุคคลหรือคุณสมบัติส่วนบุคคล ซึ่งเห็นว่าหากนักการเมืองมีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ มีคุณธรรมในการทำงาน ย่อมส่งผลให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปด้วยดี อีกทั้งการกำหนดนโยบายก็จะทำได้ดีด้วย

4) ผลจากบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ในเขตพื้นที่เทศบาล จากการสัมภาษณ์กลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ พบว่า ทุกกลุ่มมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันคือบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในพื้นที่ส่งผลบวกมากกว่าผลลบ เนื่องจากกลุ่มผลประโยชน์ในพื้นที่มีการแข่งขันเข้าพบชาวบ้าน เข้าร่วมกิจกรรม ให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ของชุมชนในพื้นที่

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายในการศึกษารูปแบบและวิธีการของการแข่งขันทางการเมืองท้องถิ่นที่ดี และเป็นทางเลือกให้กับประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นครั้งต่อไป ผลการวิจัยพบว่า

1) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 กลุ่ม ของเทศบาลตำบล อำเภอนิคมน้ำจืด มีความเห็นสอดคล้องกัน ในประเด็นดังต่อไปนี้ (1) ความโปร่งใสในการทำงานสามารถตรวจสอบได้ ไม่ใช่อำนาจหรืออิทธิพลเข้าแทรกแซงการเลือกตั้งเพื่อให้ได้เข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมือง รวมถึงความสัมพันธ์กับกลุ่มต่าง ๆ ในการกดดันเชิญชวนกระทำการผิดกฎหมายเลือกตั้ง (2) ควรทำงานในเชิงรุกในการแก้ไขปัญหาของชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง (3) เข้าร่วมรับฟังปัญหาของชาวบ้าน โดยให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา (4) ควรให้ความร่วมมือในการพัฒนาอย่างจริงจังกับชุมชน โดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน (5) แสวงหาความร่วมมือกับชาวบ้านในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม การเกษตร การเมือง และการปกครอง และ (6) ประสานงานกับหน่วยงานราชการให้ชาวบ้านเพื่อให้ความรวดเร็วในการดำเนินงาน ข้อขัดข้องต่าง ๆ ของระเบียบทางราชการ

2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการศึกษาวิธีการแข่งขันทางการเมืองท้องถิ่นของกลุ่มผลประโยชน์ของเทศบาลตำบล อำเภอนิคมน้ำจืด ผลการวิจัย พบว่า (2.1) วิธีการและเครื่องมือของกลุ่มผลประโยชน์ที่นำมาใช้ในการแข่งขันทางการเมือง ได้แก่ (1) การนำเสนอนโยบายที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน หรือเรียกอีกอย่างว่า นโยบายประชานิยมที่ตอบสนองและแก้ไขปัญหาของคนในพื้นที่ได้ ทุกกลุ่มทุกองค์กรของประชาชน (2) การสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มองค์กรประชาชนทุกภาคส่วนโดยการลงพื้นที่และให้ความเป็นกันเองเหมือนญาติพี่น้องเป็นรูปแบบในการแข่งทางการเมืองอันดับแรกที่จะช่วยให้มีฐานคะแนนเสียงเพิ่มมากขึ้น (3) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกป้องผลประโยชน์ขององค์กรภาคประชาชน แต่ละกลุ่มมีความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ (4) การสนับสนุนกิจกรรมของประชาชนทุกกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และ (5) ความต่อเนื่องในการลงพื้นที่และความจริงใจในการทำงานจึงทำให้สามารถชนะการเลือกตั้งได้ (2.2) ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในเขตพื้นที่ (1) การเข้าไปมีส่วน

ร่วมกับภาคประชาชนในการเข้าร่วมกิจกรรม ขององค์กร และกลุ่มมีความต่อเนื่องทุกครั้ง โดยให้ความสำคัญของกิจกรรมประชาชนในเขตพื้นที่ซึ่งจะทำให้เกิดความใกล้ชิดและสร้างความมั่นใจในการทำงานทางการเมืองตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี นอกจากนั้นในเรื่องของการเข้าไปปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน (2) การให้การสนับสนุนส่งเสริม ผลประโยชน์ของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านโครงการและกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มและองค์กรประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่นั้นมีความต่อเนื่องสม่ำเสมอและคอยให้ความช่วยเหลือในด้านการประสานงานและปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนทุกกลุ่ม ก็จะทำความสัมพันธ์ของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองมีความหนักแน่นมากขึ้นและเป็นฐานคะแนนเสียงในการเลือกตั้งครั้งต่อไป

3) บทบาท ความสำคัญของคุณสมบัติ และนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผลการวิจัย พบว่า (3.1) การให้ความสำคัญเกี่ยวกับนโยบายที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนที่กลุ่ม เพราะประชาชนจะสามารถรับรู้ได้ว่านโยบายอะไรที่จะทำประชาชนได้รับผลประโยชน์มากขึ้น และบ่งบอกถึงความรู้ ความสามารถของกลุ่มการเมืองที่จะเข้ามาแก้ไขปัญหาท้องถิ่นของตนเองได้นอกจากนั้นยังเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่และแก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชนได้ (3.2) ตัวบุคคลบุคคลที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะต้องเป็นที่ยอมรับจากประชาชนและมีความซื่อสัตย์ มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่จะสามารถกำหนดนโยบายที่ดีกับประชาชนได้ ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา พบว่า ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองเทศบาลตำบลมะขามคู่ เทศบาลตำบลมาบข่า และ เทศบาลตำบลมาบข่าพัฒนา จังหวัดระยอง ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งจะเป็นรูปแบบ ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ เนื่องจากส่วนใหญ่กลุ่มนักการเมืองที่ชนะการเลือกตั้ง เป็นคนในพื้นที่โดยกำเนิด มีรูปแบบความสัมพันธ์แบบการเป็นเพื่อนบ้าน เป็นคนในชุมชนเดียวกัน รูปแบบความสัมพันธ์แบบผู้ใต้บังคับบัญชากับผู้บังคับบัญชา และรวมไปถึงรูปแบบ

ความสัมพันธ์แบบผลประโยชน์ต่างตอบแทน ผู้นำของ
 นักการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งเป็นผู้มีฐานะทางการเงิน
 ที่ดีพอสมควร ประกอบกับมีเครือข่ายที่เป็นนักการเมือง
 ท้องถิ่น นักการเมืองระดับชาติ และทำธุรกิจต่าง ๆ ค่าขาย
 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กชพร กันทะวงศ์ (2551,
 น. 1) ที่ได้ศึกษาระบบอุปถัมภ์มีความสัมพันธ์อย่างไรต่อ
 การก้าวสู่ตำแหน่งนายกเทศมนตรีของเทศบาลตำบลใน
 เขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยทำการผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการ
 สัมภาษณ์ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
 ตัวแทนกลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี/แม่บ้าน และกลุ่มผู้สูงอายุ
 ในเทศบาลตำบล 3 แห่ง เขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า
 1) รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็น
 นายกเทศมนตรี กับกลุ่มผู้ลงคะแนนเสียงในตำบล ได้แก่
 คะแนนใช้ระบบหัวคะแนนหรือเครือข่ายความสัมพันธ์
 2) รูปแบบการให้ความช่วยเหลือด้วยวิธีการต่าง ๆ แก่
 ประชาชนของผู้สมัครนายกเทศมนตรีในฐานะผู้ให้ที่มีผล
 ต่อการโน้มน้าวให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ ได้แก่
 สัญญาว่าจะให้ที่ถูกต้องตามกฎหมายคือนโยบายที่ใช้
 สำหรับการหาเสียง และ 3) รูปแบบการให้ความสนับสนุน
 การลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้รับสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายก
 เทศมนตรี เพราะเคยได้รับประโยชน์จากผลงานทางการเมือง
 ของผู้นั้น และงานวิจัยของ บุญถม อดุลเสนา (2539,
 น. 138-144) การซื้อขายเสียงเลือกตั้ง ในสังคมมนุษย์จะ
 ต้องมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีการคบหาสมาคมกันอย่าง
 ใกล้ชิดหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับความต้องการความต้องการ
 และทำประโยชน์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความต้องการ
 และผลประโยชน์จึงเป็นตัวกำหนดที่ทำให้เกิดการซื้อขาย
 เสียงเลือกตั้งที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับระบบอุปถัมภ์ คือ
 เมื่อรับเงินแล้วต้องเลือกผู้สมัครหมายเลขนั้นตามแนวคิด
 “ผู้อุปถัมภ์” และ “ผู้รับอุปถัมภ์” เป็นความสัมพันธ์ระหว่าง
 บุคคลสองฝ่ายซึ่งต่างฝ่ายต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความ
 สัมพันธ์แบบนี้อยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็น
 หลักและอาจสิ้นสุดลงเมื่อใดก็ได้ขึ้นอยู่กับความมั่งคั่งและ
 อำนาจของผู้อุปถัมภ์ว่าสามารถควบคุมและแบ่งสรรผล
 ประโยชน์อันเป็นคุณค่าทางสังคมของคน มาตั้งอยู่บน
 คุณค่าความสัมพันธ์ของการให้ความช่วยเหลือ ความเป็น
 เครือญาติ ความเกรงใจ บุญคุณ ความเคารพ อาวุโสและ
 ความใกล้ชิดอันเป็นคุณค่าที่นำมาพิจารณาในการชักจูง
 การช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ของหัวคะแนนจากผู้มีฐานะดี

ถือเป็นการทำบุญและสะสมบุญ สภาพดังกล่าวก่อให้เกิด
 “กลุ่มบริวาร” ระบบอุปถัมภ์ในที่สุดการแสวงหาผู้อุปถัมภ์
 และผู้ได้อุปถัมภ์จะดำเนินต่อเนื่องอย่างไม่รู้จบ และกลายเป็น
 เป็นสถาบันที่มีเสถียรภาพ ดังนั้น จึงมีความสัมพันธ์กับ
 กลุ่มข้าราชการระดับสูง นักธุรกิจ และนักการเมืองระดับ
 ชาติ ซึ่งต่างก็ให้การสนับสนุนช่วยเหลือกันและกันมาโดย
 ตลอด เช่นเดียวกับลักษณะความสัมพันธ์ของชุมชนกับกลุ่ม
 ผลประโยชน์ทางการเมืองที่แพ้การเลือกตั้งพบว่า มีความ
 สัมพันธ์ในรูปแบบเดียวกัน คือ ลักษณะความสัมพันธ์แบบ
 คนรู้จัก คนคุ้นเคย เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากผู้นำของกลุ่ม
 ทางการเมืองกลุ่มนี้จะไม่ใช่คนในพื้นที่ แต่ก็มีเพื่อนและมี
 เครือญาติ คนรู้จัก และคนให้การสนับสนุนในชุมชน แต่มี
 จำนวนไม่มากเท่ากับกลุ่มของนักการเมืองที่ชนะการเลือก
 ตั้ง ถึงแม้ว่าสมาชิกของกลุ่มนี้บางคนจะเป็นคนในพื้นที่ของ
 ชุมชนโดยตรง แต่ก็ไม่ค่อยมีบทบาทที่โดดเด่น รวมไปถึง
 การทำงานช่วยเหลือชุมชน หรือสนับสนุนงบประมาณใน
 ชุมชนมากมายนัก จึงส่งผลให้แพ้การเลือกตั้ง

ในส่วนของวิธีการ และเครื่องมือของกลุ่มผล
 ประโยชน์ทางการเมืองที่นำมาใช้ในการแข่งขันของเทศบาล
 ตำบลมะขามคู่ เทศบาลตำบลมาบข่า และ เทศบาลตำบล
 มาบข่าพัฒนา จังหวัดระยอง ผลจากการศึกษา พบว่า
 วิธีการ และเครื่องมือของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง
 ที่ชนะการเลือกตั้งนำมาใช้ในการแข่งขันทางการเมืองนั้น
 คือ การใช้นโยบายในการหาเสียง ที่เน้นการช่วยเหลือ
 ส่งเสริมอาชีพของชาวบ้าน เศรษฐกิจชุมชนเป็นหลัก
 สอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้าน และสามารถ
 นำมาปฏิบัติกับชุมชนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีวิธีการหา
 เสียง โดยการลงพื้นที่เข้าพบเพื่อพูดคุยกับชาวบ้านในพื้นที่
 อย่างต่อเนื่อง ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชาวบ้าน ตลอด
 จนให้การสนับสนุนงบประมาณสำหรับการทำกิจกรรม
 ต่าง ๆ ของชุมชนเป็นประจำ ซึ่งการใช้เครื่องมือหรือวิธี
 การดังกล่าวทำให้ชาวบ้านเกิดความชื่นชอบ ไว้วางใจลง
 คะแนนเสียงเลือกตั้งให้ และทำให้ชนะการเลือกตั้ง เช่น
 เดียวกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองที่แพ้การเลือกตั้งมี
 วิธีการ และเครื่องมือในการแข่งขันทางการเมืองที่ไม่แตก
 ต่างจากกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองที่ได้รับชัยชนะใน
 การเลือกตั้ง ซึ่งผลการศึกษาของแสวง รัตนเมฆมคมมาศ
 (2532, น. 213) ได้ระบุไว้ว่า กลุ่มผลประโยชน์ มีอิทธิพล
 ต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะ กลุ่มผลประโยชน์เป็น

กลุ่มที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ โดยสมัครใจ มิใช่เป็นการรวมตัวในลักษณะที่ถูกบังคับให้มารวมกัน หรืออยู่ในสภาวะถูกครอบงำบางอย่างที่ทำให้เกิดการรวมตัวกันขึ้น โดยกลุ่มผลประโยชน์มีเจตนาของการเข้าร่วมกลุ่มก็เพื่อที่จะใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือในการปกป้องรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตนเอง โดยมีใช่เป็นการรวมกันเพื่อวัตถุประสงค์อื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แต่อย่างใด และกลุ่มผลประโยชน์มีความต้องการที่จะใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือในการดำเนินการทางการเมืองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐ อันจะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของกลุ่ม”

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา (1.1) นักการเมืองควรที่จะให้ความสำคัญในการลงพื้นที่เพื่อพบปะกับชาวบ้าน พูดคุย สอบถามปัญหาหรือสอบถามความต้องการของชาวบ้านอยู่เป็นประจำและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความไว้วางใจเชื่อใจและเป็นการสร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะทำให้กลุ่มนักการเมืองได้ทราบและสามารถนำสิ่งที่ได้ทราบจากชาวบ้านไปกำหนดนโยบาย แผนงาน และกิจกรรมที่สอดคล้องกับ

ความต้องการของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี (1.2) ควรมีการส่งเสริมความรู้ภาคประชาชน ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ทั้งทำหน้าที่ในการติดตามและตรวจสอบการทำงานของกลุ่มนักการเมืองที่ตนเองได้ลงคะแนนเลือกตั้งเข้ามาทำหน้าที่ผู้บริหาร และสามารถตรวจสอบการทำงานได้อย่างสม่ำเสมอ โดยไม่เปิดโอกาสให้ฝ่ายบริหารแสวงหาผลประโยชน์จากการบริหารเทศบาลได้ (1.3) กลุ่มนักการเมืองไม่ควรใช้ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติกับคนในชุมชนในทางที่ผิด เช่น การให้ญาติสนิทเป็นหัวหน้าให้ เป็นต้น ขณะเดียวกันควรใช้ความสัมพันธ์ในเชิงเครือญาติในทางที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน การขอความร่วมมือ ร่วมใจกับคนในชุมชนร่วมกันพัฒนาชุมชน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นความต้องการแก้ไขปัญหาในชุมชน เป็นต้น

2) ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป (2.1) ควรศึกษาบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง (2.2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่ออำนาจนิยมของประชาชนต่อบทบาททางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น

References

- Blau, P. M. (1964). *Exchange and Power in social life*. New York: Wiley.
- Chantarasorn, W. (2000). *Theory of policy implementation*. Bangkok: Sahay Box Press. (in Thai).
- Chantarasorn, W. (2013). *Theory of public policy practice*. (6th ed). Bangkok: Pek-Wan Graphic. (in Thai).
- Chayabuth, C. (1996). *Thai local government*. (3rd ed). Bangkok: Pikaneth Press. (in Thai).
- Chumak, S. (2015). *Current International Relations (1990s) to the First decade of the 21st century*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai).
- Duverger, P. (1972). *Factors in a two-party and multiparty system in party politics and pressure Groups*. New York: Thomas Y. Crowell.

- Duverger, P., Diwakar, R., & Dumleavy, C. (2008). *Is Duverger's law based on a mistake? Why the law misattribute the impact of changes in effective competition space to electoral system*. Retrieved from [http://eprints.lse.ac.uk/4273/1/Is_Duverger's_Law_based_on_a_mistake_\(LSERO\).pdf](http://eprints.lse.ac.uk/4273/1/Is_Duverger's_Law_based_on_a_mistake_(LSERO).pdf).
- Jaemsak, P. (1993). *Electoral behavior in patronage systems: Comparative geographic analysis*. Bangkok: King Prajadhipak's Institute. (in Thai).
- Kaenaphoom, S. (2014). Establish The Research conceptual framework in public administration by The Rational conceptual thinking. *Phetchabun Rakabhat Journal*, 16(1), 1-19. (in Thai).
- Kaenaphoom, S. (2014). Research philosophy: Quantity quality. *Journal of Political Science and Law Kalasin Rajabhat University*, 3(2), 22-55. (in Thai).
- Kanthawong, K. (2008). *Patronage system and process of being elected to the mayor: a case study of three Sub-district Municipalities in Mueang District, Chiang Mai Province*. Graduate School, Chiang Mai University. (in Thai).
- Khunmuang, T. (2012). *Merit system VS. Patronage system*. Retrieved from http://hq.prd.go.th/plan/download/article/article_20140120074541.pdf. (in Thai).
- Mahler, S. J. (1995). *American dreaming: Immigrant life on the margins*. Princeton. N.J.: Princeton University Press.
- Rapeepat, A. (2003). *Patronage system with Thai politics rethink*. Retrieved from www.kmutt.ac.th/jif/public_html/cited_search.php?...yr
- Ratanamongkol, S. (1989). *The evolution of Thai politics : benefit groups and groups (unit 8-15)*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat University. (in Thai).
- Suthijaree, C. (2006). *Thai politics the Constitution of the People's republic of Thai*. Bangkok: V. J. Print. (in Thai).
- Theeravaekin, L. (1996). *Thai politics*. (3rd ed). Bangkok: Thammasat University.
- Theeravaekin, L. (2007). *Evolution, politics, Thai government*. (10th ed). Bangkok: Thammasat University.
- Truman, D. B. (1955). *The Governmental process*. New York: Almond and Powell.
- Utasaemra, B. (1996). *Election of members of the House of representatives: A Case study of the general Election November 17, 1996 in Chaturaphak Phiman District Roi-Ed*. Master of Art, Mahasarakram University, Mahasarakram. (in Thai).
- Wootton, G. (1970). *Foundations of modern political science series*. New York: Prentice-Hall.

